

degi til 1/9 1984, en 2,75% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til greiðsludags.

Málskostnaður skal falla niður.

Miðvikudaginn 22. október 1986.

Nr. 87/1985 **Hulda G. Sigurðardóttir**

(Tómas Gunnarsson hrl.)

gegn

Elísabetu Guðmundsdóttur

(Ragnar Aðalsteinsson hrl.)

Hennýju Hermannsdóttur og

Hermannni Ragnari Stefánssyni

(Baldvin Jónsson hrl.)

Skaðabætur. Hlutafélög. Ábyrgð stjórnarmanna. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómarnir Magnús Þ. Torfason, Guðmundur Jónsson, Guðmundur Skaftason, Guðrún Erlendsdóttir og Halldór Þorbjörnsson.

Eiginmaður áfrýjanda, Björgvin P. Jónsson, stefnandi málsins í héraði, andaðist 18. september 1984, eftir uppsögu héraðsdóms. Fyrir Hæstarétt hefur verið lagt staðfest ljósrit af leyfi skiptaráðandans í Reykjavík til handa áfrýjanda til setu í óskiptu búi, dagsett 28. september 1984, og er hún samkvæmt því aðili málsins fyrir Hæstarétti.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 12. apríl 1985, að fengnu áfrýjunarleyfi 18. mars s.á., samkvæmt heimild í 2. mgr. 20. gr. laga nr. 75/1973. Hún krefst þess aðallega, að stefndu verði dæmd til að greiða sér in solidum skaðabætur að fjárhæð 24.458,67 krónur ásamt dráttarvöxtum fyrir hvern byrjaðan mánuð sem hér segir: Af 29.325,24 krónum 3% frá 20. janúar 1979

til 20. júní 1979, 4% frá þeim degi til 20. september 1979, 4,5% frá þeim degi til 20. apríl 1982, 4% frá þeim degi til 20. október 1982 og með sömu vöxtum af 24.458,67 krónum frá þeim degi til 20. nóvember 1982, 5% af 24.458,67 krónum frá þeim degi til 20. nóvember 1983, 4,75% frá þeim degi til 20. desember 1983, 4% frá þeim degi til 20. janúar 1984, 3,25% frá þeim degi til 20. febrúar 1984, 2,5% frá þeim degi til 20. september 1984, 2,75% frá þeim degi til 20. febrúar 1985, 3,75% frá þeim degi til 20. mars 1985, 4% frá þeim degi til 20. júní 1985, 3,5% frá þeim degi til 20. september 1985, 3,75% frá þeim degi til 20. mars 1986, 2,75% frá þeim degi til 20. apríl 1986 og 2,25% frá þeim degi til greiðsludags. Til vara krefst áfrýjandi þess, að stefndu verði dæmd in solidum til að greiða sér skaðabætur að fjárhæð 24.458,67 krónur með 19% ársvöxtum af 29.325,24 krónum frá 20. janúar 1979 til 6. október 1982 og með sömu vöxtum af 24.458,67 krónum frá 6. október 1982 til greiðsludags. Í báðum tilvikum er krafist málskostnaðar úr hendi stefndu in solidum í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndu krefjast staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti úr hendi áfrýjanda.

Mál þetta er rekið sem skaðabótamál gegn stefndu á þeim grundvelli, að þau hafi sýnt af sér saknæma og ólögmæta háttsemi við rekstur Parsins h/f, sem leitt hafi til tjóns fyrir áfrýjanda. Meðan stefndu voru hluthafar og stjórnarmenn í Parinu h/f greiddi félagið skilvíslega skuldir sínar við Björgvin P. Jónsson að sjálfs hans sögn, og þá hefur ekkert komið fram um það, að félagið hafi stöðvað greiðslur á skuldum sínum. Eftir að sala hlutabréfanna fór fram í desember 1978, ráðstöfuðu nýir eigendur miklu af vörubirgðum félagsins, án þess að bókhald væri fært yfir reksturinn, en vörubirgðir voru nær eina eign þess. Er m.a. af þeirri ástæðu ekki unnt að fullyrða, að fjárhagsstaða félagsins, er viðskiptin, sem mál þetta er risið af, áttu sér stað, hafi verið lakari en reikningar þess sýndu. Verður ekki talið sannað, að skilyrðum 2. mgr. 1. gr. laga nr. 25/1929 um gjaldþrotaskipti hafi verið fullnægt, þannig að stefndu hafi borið skylda til að framselja bú félagsins til gjaldþrotaskipta. Þykir ekki talið sannað að tjón áfrýjanda verði rakið til misfellinga, sem á því urðu, að fylgt væri í einu og öllu ákvæðum laga um hlutafélög, bókhald og verslunarleyfi. Áfrýjandi hefur því ekki sýnt

nægilega fram á, að tjón hans verði rakið til athafna eða athafnaleysis stefndu.

Samkvæmt þessu ber að staðfesta hinn áfrýjaða dóm.

Dæma ber áfrýjanda til að greiða stefndu málskostnað fyrir Hæstarétti sem hér segir: Stefndu Elísabetu 18.000,00 krónur og stefndu Hennýju og Hermanni 18.000,00 krónur.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Áfrýjandi, Hulda G. Sigurðardóttir, greiði í málskostnað fyrir Hæstarétti stefndu Elísabetu Guðmundsdóttur 18.000,00 krónur og stefndu Hennýju Hermannsdóttur og stefnda Hermanni Ragnari Stefánssyni 18.000,00 krónur.

Dómi þessum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

S é r a t k v æ ð i

Guðmundar Jónssonar hæstaréttardómara.

Útgefandi víxla þeirra, sem áfrýjandi byggir kröfur sínar á, lýsti skiptum sínum við Parið hf. þannig að hann hefði leyst úr tolli og greitt vörur sem pantaðar höfðu verið á vegum félagsins er það hafði ekki bolmagn til að greiða þær. Hann hafi síðan skrifað reikninga á hendur félaginu sem það greiddi með víxlum. Á reikningum þessum hafi hann bætt heildsöluálagningu ofan á verð varanna samkvæmt vörureikningum. Taldi hann vexti hafa verið tekna af víxlunum.

Fram er komið að tveir af víxlum þeim, sem áfrýjandi byggir kröfur sínar á, eru samþykktir af Andrésí Guðbjartssyni fyrir hönd Parsins hf. en hann var einn kaupenda hlutabréfa stefndu í Parinu hf. Kvað útgefandi víxlanna Andrés hafa beðið um að tveir víxlanna yrðu framlengdir og hafi hann samþykkt það. Tel ég að áfrýjandi geti ekki byggt kröfu sína á hendur stefndu á þessum tveimur víxlum.

Samkvæmt stofnsamningi fyrir Parið hf. var tilgangurinn með rekstri þess að flytja inn, selja og dreifa tískufatnaði og annar skyldur rekstur.

Í yfirlýsingu borgarfégetaembættisins í Reykjavík 8. mars 1979 segir svo:

„Ekki verður séð af verzlunarleyfaskrá Reykjavíkur, að Párið h.f. eða stjórnarmenn félagsins Elísabet Guðmundsdóttir, Brúna-landi 26, R., Henny Hermannsdóttir, Háaleitisbraut 121, R. og Hermann Ragnar Stefánsson, s. stað hafi verzlunarleyfi í Reykjavík. Eignmaður Elísabetar Sveinn Jónsson fékk smásöluleyfi 15. nóv. 1972, eða rétt áður en Párið h.f. var skráð í hlutafélagsskrá. Leyfi þetta átti að endurnýja í árslok 1977 en það var ekki gert.

Ekki verður heldur séð, að Andrés Guðbjartsson, Gyðufelli 4, Rvík, Bryndís Guðbjartsdóttir, s.stað og Ester Aradóttir, s.stað hafi verzlunarleyfi í Reykjavík sem talin eru stjórnarmenn í Párið h.f.

Þetta vottast hér með.“

Er ljóst samkvæmt þessu að félagið hefur ekki haft verslunarleyfi skv. 2. tl. 5. gr. laga nr. 41/1968. Verslunarrekstur þess var því óheimill og tel ég stjórnarmenn félagsins á þeim tíma er til víxl-skuldbindinganna var stofnað, stefndu í máli þessu, bera persónulega ábyrgð á tjóni sem útgefandi víxlanna kann að hafa beðið er víxlarnir fengust ekki greiddir. Af hálfu stefndu er því mótmælt að tjón sem útgefandi víxlanna kunni að hafa beðið nemi fjárhæð víxlanna.

Hér að framan var rakið hvernig fjárhæðir víxlanna eru fengnar. Með vísan til þess tel ég áfrýjanda ekki hafa fært fullnægjandi rök fyrir því hvert tjón hans hefur orðið við það að víxlarnir fengust ekki greiddir og því ætti að vísa málinu frá héraðsdómi. Sú niðurstaða hefur ekki hlotið stuðning meirihluta dómara og ber mér því samkvæmt 1. mgr. 53. gr. laga nr. 75/1973 að taka þátt í að dæma málið að efni til. Tel ég þá að sýkna verði stefndu af kröfum áfrýjanda en eftir atvikum eigi málskostnaður að falla niður.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 19. júní 1984.

Mál þetta, sem dómtekið var 28. maí 1984, höfðaði Björgvin P. Jónsson, nnr. 1297-4019, Goðheimum 19, Reykjavík, gegn Elísabetu Guðmundsdóttur, nnr. 2030-9342, Brúna-landi 26, Reykjavík, Hennyju Hermannsdóttur, Hamraborg 6, Kópavogi og Hermann Ragnari Stefánssyni, nnr. 4056-5868, Grænuhlíð 20, Reykjavík, með stefnu birtri 28. september 1979.

Í málinu var dómur kveðinn upp í bæjarþingi Reykjavíkur 23. júní 1981.

Dóminum var áfrýjað til Hæstaréttar af stefnanda. Dómur Hæstaréttar var kveðinn upp 6. febrúar 1984 og segir m.a. svo í honum:

„Eins og mál þetta er vaxið m.a. að því er varðar reikningsskil, birgðamat og viðskiptahorfur fyrirtækisins Parsins h.f. var brýnt að héraðsdómari kveddi til tvo meðdómendur sérfróða um endurskoðun og verslunarrekstur til þess að dæma mál þetta með sér, sbr. þágildandi 3. tölulið 200. gr. laga nr. 85/1936, sbr. nú 1. mgr. 37. gr. A sömu laga, sbr. 9. gr. laga nr. 28/1981. Þar sem málið hefir ekki sætt þeirri meðferð, sem nú var lýst, þykir óhjákvæmilegt að ómerkja hinn áfrýjaða dóm og meðferð málsins í héraði frá og með munnlegum flutningi í þinghaldi 5. júní 1981 og vísa málinu heim í hérað til löglegrar meðferðar og uppsögu dóms að nýju.“

Málið var flutt á nýjan leik 28. maí sl. og dómtekið s.d. eins og fyrr segir.

Dómkröfur stefnanda eru þær aðallega að stefndu verði dæmd til að greiða honum in solidum skaðabætur að fjárhæð kr. 24.458,67, með 3% dráttarvöxtum fyrir hvern byrjaðan mánuð af kr. 29.325,24 frá 20. janúar 1979 til 20. júní s.á., 4% dráttarvöxtum fyrir hvern byrjaðan mánuð frá þeim degi til 20. september s.á., 4,5% dráttarvöxtum fyrir hvern byrjaðan mánuð frá þeim degi til 6. október 1982 og sömu vexti frá þeim degi af kr. 24.458,67 til greiðsludags.

Til vara krefst stefnandi þess að stefndu verði dæmd in solidum til þess að greiða honum skaðabætur að fjárhæð kr. 24.458,67 með 19% ársvöxtum af kr. 29.325,24 frá 20. janúar 1979 til 6. október 1982 og með sömu vöxtum af kr. 24.458,67 frá þeim degi til greiðsludags.

Stefnandi krefst þess að stefndu greiði honum málskostnað eftir mati dómsins í báðum tilvikum.

Dómkröfur stefndu eru þær að þau verði sýknuð af kröfum stefnanda. Stefnda Elísabet krefst þess að stefnandi verði dæmdur til að greiða henni hæfilegan málskostnað en stefndu Henný og Hermann Ragnar krefjast þess að stefnandi verði dæmdur til að greiða þeim ríflegan málskostnað.

Skýrslur fyrir dóminum hafa gefið eftirtaldir: Stefnandi og stefndu gáfu skýrslu 12. janúar 1981, Sveinn Jónsson endurskoðandi, áður hluthafi í Parinu hf., gaf skýrslu 2. apríl s.á., sama dag gaf skýrslu Andrés Guðbjartsson, nú hluthafi í Parinu hf., Þorvaldur Ásgeirsson bókhaldari, gaf skýrslu 28. apríl s.á.

Lagt hefur verið fram í málinu endurrit af skýrslu sem Andrés Guðbjartsson gaf í skiptarétti Reykjavíkur 31. mars 1980 og sömuleiðis endurrit af skýrslu sem stefnda Elísabet gaf í skiptarétti Reykjavíkur 18. september 1980.

Málavextir, málsástæður og lagarök.

Árið 1972, 2. desember, stofnuðu stefndu ásamt Sveini Jónssyni endur-

skoðanda, Unni Arngrímsdóttur, eiginkonu stefnda Hermanns, og Sigríði Guðmundsdóttur, Laufási v/Fífuhammsveg, hlutafélagið Parið. Í stofnsamningi félagsins segir að tilgangur þess sé innflutningur, sala og dreifing á tiskufatnaði og annar skyldur rekstur. Hlutfé nam kr. 200.000,00 og áttu stefndu Elísabet og Henný hvor kr. 90.000,00 af hlutfénu en hver annarra hluthafa kr. 5.000,00. Hlutabréf munu hafa verið gefin út og af gögnum málsins má ráða að félagið hafi verið skráð í hlutafélagaskrá fljótlega eftir stofnun þess.

Sama dag voru hlutafélaginu settar samþykktir, stefndu kosin í stjórn þess og stefnda Elísabet formaður stjórnarinnar. Stofnfundur félagsins var haldinn á skrifstofu hæstaréttarlögmanns hér í borg.

Að sögn stefndu Elísabetar hóf hlutafélagið rekstur tiskuvöruverslunar á sama tíma og það var stofnað sem hlaut nafnið Parið. Hlutafélagið mun ekki hafa haft verslunarleyfi, en hins vegar hafði hluthafinn Sveinn Jónsson verslunarleyfi og kveður hann verslunina hafa verið rekna á grundvelli þess leyfis eins og hann orðaði það. Ekki hefur verið upplýst hvort Parið hf. hafði heildsöluleyfi, en það var fullýrt af hálfu Elísabetar í munnlegum flutningi þessa máls.

Á efnahagsreikningi Parsins hf. árið 1977 er bæði smásöluleyfi og heildsöluleyfi með til eigna.

Verslunin var til húsa að Hafnarstræti 15 hér í borg og lagður hefur verið fram leigusamningur um verslunarhúsnæðið við eiganda þess frá 1. september 1975. Samningurinn framlengdist um eitt ár í senn ef ekki kom til uppsögn aðila hans. Leiga átti að greiðast fyrirfram fyrir hvern mánuð og var á þeim tíma er samningurinn var gerður kr. 110.700,00 á mánuði. Leigufjárhæðin var bundin vísitölu atvinnuhúsnæðis.

Í versluninni voru seldar innlendar og erlendar tiskuvörur fyrir konur og einnig flutti verslunin inn tiskuvörur erlendis frá. Þær stefndu Elísabet og Henný sáu um daglegan rekstur verslunarinnar en stefnda Henný kveðst hafa hætt að vinna í versluninni í febrúar 1977 og síðan ekki hafa haft nein afskipti af rekstri hennar. Stefnda Elísabet kveðst hafa fært bókhald verslunarinnar allt til ársins 1977 en frá þeim tíma hafi bókhaldið verið fært á skrifstofu Sveins Jónssonar endurskoðanda af starfsmanni hans Hauki Gunnarssyni.

Viðskipti stefnanda og Parsins hf., sem stefnandi kveður hafa byrjað árið 1977, voru með þeim hætti að stefnandi tók að sér að leysa út úr tolli og greiða vörur sem verslunin Parið keypti erlendis og tók fyrir það ákveðna þóknun eða heildsölubóknun að sögn hans. Stefnandi kveðst hafa bætt þessari þóknun við kaupverð vörunnar og sent Parinu hf. reikning sem Parið hf. hafi samþykkt víxla fyrir, en útgefandi víxlanna var verslunin Grund, einkafyrirtæki stefnanda. Stefnandi kvað þær vörusendingar sem

hann þannig leysti út hafa skipt tugum. Ágætlega hefði gengið með greiðslur á þessum vixlum.

Stefnda Elísabet kvað ástæðu þessara viðskipta hafa verið þá að stefnandi hefði getað orðið sér úti um lánsviðskipti sem versluninni hefði verið ókleift. Aldrei hefðu vixlarnir lent í vanskilum, enda hefði allt verið í lagi með fjárhag verslunarinnar.

Stefnandi segir stefndu Elísabetu hafa tjáð sér í nóvember 1978 að til stæði að selja Parið hf.

Hinn 15. desember 1978 var gert bráðabirgðasamkomulag um sölu Parsins hf. og síðar ódagsett samkomulag. Á þessum tíma hafði stefnandi gefið út fyrir verslunina Grund, 12 vixla sem samþykktir voru af Parinu hf. Voru þeir ekki fallnir í gjalddaga þegar salan fór fram. Stefnumkráfan í málinu nemur samanlagðri fjárhæð þessara vixla.

Þegar sala Parsins hf. fór fram voru hluthafar hinir sömu og við stofnun þess. Stefnda Elísabet var þá einnig formaður stjórnar hlutafélagsins. Stefnda Elísabet kvað hluthafafundi og stjórnarfundi hafa verið haldna í Parinu hf. en þó ekki reglulega. Ekki hafi verið rituð fundargerð á öllum fundunum en þó á nokkrum þeirra. Síðasti aðalfundur hafi verið haldinn á árinu 1977. Á árinu 1978 hafi verið boðað til aðalfundar en honum hafi verið frestað þar sem reikningar félagsins hafi þá ekki verið tilbúnir. Síðan hafi komið til sala hlutafélagsins og af aðalfundinum hafi ekki orðið.

Stefndi Hermann Ragnar kvaðst hafa setið í stjórn hlutafélagsins frá upphafi, en aldrei setið stjórnarfund og ekki vita til þess að þeir hefðu verið haldnir. Hann hefði alls setið þrjá fundi hluthafa, stofnfundinn, aðalfund í október 1977 og einn annan fund hluthafa sem hann myndi ekki hvenær hefði verið haldinn. Hann kvaðst engin afskipti hafa haft af rekstri félagsins né sölu þess.

Stefnda Henný kvaðst hafa verið í stjórn hlutafélagsins frá stofnun þess. Ekki hefðu verið haldnir formlegir stjórnarfundir, en þær Elísabet hefðu haft samráð um rekstur verslunarinnar þar til hún hefði látið af störfum. Stefnda Henný lýsti fundum hluthafa með sama hætti og stefndi Hermann Ragnar.

Áður en framangreint bráðabirgðasamkomulag frá 15. desember um sölu hlutafélagsins var gert hafði Andrés Guðbjartsson, sem var forsvarsmaður kaupenda, undirritað samkomulag við stefndu Elísabetu, eða 3. desember, þar sem hann lofar að kaupa 50% hlutafjár í Parinu hf., sem stefnda Elísabet er talin eigandi að, fyrir kr. 875.000,00. Sams konar samkomulag gera þau Andrés og stefnda Henný tveim dögum seinna.

Bráðabirgðasamkomulagið sem gert var er svohljóðandi:

„Vegna kaupa á Parinu h.f. Hafnarstræti 15, Reykjavík, hafa kaupendur og seljendur komist að eftirfarandi samkomulagi.

1. Aðilar eru sammála um að miða við kaupverð skv. meðfylgjandi fylgiskjölum 1-4, en það er þá kr. 1.010.004,00.

2. Kaupendur yfirtaka þær skuldir og þær eignir, sem nefndar eru á meðfylgjandi fskj. 1-4. Komi fram skuldir umfram það sem greinir á ofangreindum fylgiskjöllum, bera seljendur fulla ábyrgð á þeim og taka að sér að greiða þær.

3. Miðað er við að staða hlaupareiknings nr. 23361 í Verslunarbanka Íslands þ. 3.12. 1978 sé 0, þannig að ekki sé um yfirdrátt að ræða og ekki inneign. Komi í ljós að um inneign hafi verið að ræða ofangreindan dag, hækkar kaupverðið sem því nemur, en lækkar um það sem yfirdrætti nemur, sé um yfirdrátt að ræða.

Kaupendur tóku við rekstri verslunarinnar Párið h.f. þ. 9.12. 1978, en á tímabilinu 3.12. 1978 - 9.12. 1978 greiddu seljendur nokkra víxla sem getið er um á fskj. 1-4 auk nokkurra annarra greiðslna og breytist því skulda- og eignastaða í samræmi við það.

2 víxlar per 28.1. og 5.2. 1979 hvor um sig að fjárhæð kr. 211.825,00 vegna vörukaupa frá Ednu s.f. voru samþykktir af Elísabetu Guðmundsdóttur þ. 4.12. s.l. og eru vegna vörukaupa. Þessir víxlar eru utan fskj. 1-4, en eru samt á ábyrgð kaupenda.

Miðað er við að ganga endanlega frá kaupunum og uppgjöri á milli aðila þ. 19.12. n.k.“

Samkomulagi þessu fylgja skrár yfir skuldir og eignir hlutafélagsins. Skuldir eru taldar kr. 21.240.003,00 þar af vöruvíxlar kr. 13.815.268,00. Eru þar taldir allir víxlar stefnanda. Eignir eru taldar nema kr. 22.250.007,00 og því kr. 1.010.004,00 hærri fjárhæð en skuldir og er sú fjárhæð kaupverðið eins og í samkomulaginu segir.

Síðan er gert annað samkomulag svohljóðandi:

„Í framhaldi af bráðabirgðasamkomulagi dags. 15.12. 1978 vegna kaupa á Parinu h.f. hafa aðilar gert með sér endanlegt

S a m k o m u l a g:

Aðilar hafa kannað stöðu fyrirtækisins og hafa komið sér saman um eftirfarandi uppgjör.

1. Ákvæði bráðabirgðasamkomulagsins og fylgiskjöl gilda með þeim frávikum, sem hér greinir: a) Sjóðsstaðan skv. nýju fskj. merkt 5 er neikvæð um 1.644.321 þ. 3.12. 1978. Skuld við Svein Jónsson fellur niður skv. ákvörðun hans og samþykki aðila og lækkar því kaupverðið um kr. 612.321. b) Skv. leiðréttu uppgjöri reynast eignir umfram skuldir nema kr.

383.825 sbr. fskj. 6. Kaupandi skuldbindur sig til að greiða mismuninn þannig:

- þ. 15.1. 1979 greiðist 1/3
- þ. 2.2. 1979 “ 1/3 og
- þ. 15.3. 1979 “ eftirstöðvar

kr. 78.085 dragast frá hlut Elísabetar af fyrstu greiðslum skv. ofangreindu.

c) Innstæður Elísabetar og Hennyar sbr. fskj. 3 greiðast þannig: þ. 1.6. skuld við Henny og ½ af skuld við Elísabetu, eftirstöðvar skuldarinnar greiðast þ. 1.8. 1979.

2. Kaupendur greiða kaupverðið með víxlum, sem seljendur sætta sig við.

3. Seljendur skuldbinda sig til að afhenda kaupendum uppfært bókhald fyrirtækisins til 3.12. 1978 sem allra fyrst.“

Þessu samkomulagi fylgir listi til skýringar á breytingum á eigna- og skuldastöðu sem ekki þykir ástæða til að rekja hér, en þær breytingar eru ekki stórvægilegar og höfðu aðeins áhrif á kaupverðið en ekki fjárhæð skuldanna. Frá hinu endanlega kaupverði kr. 383.825,00 voru dregnar kr. 78.085,00 sem voru 11/12 hlutar hækkunar vísitölu leiguhúsnæðis umfram það sem ráð hafði verið fyrir gert og nam því kaupverðið, sem kaupendur greiddu seljendum, kr. 305.739,00.

Sala hlutafélagsins mun hafa farið fram með aðstoð lögmanna af beggja hálfu. Kaupendur hlutabréfanna voru Andrés Guðbjartsson eins og að framan segir svo og systir hans Bryndís Guðbjartsdóttir, móðir hans Ester Aradóttir og hálf systkini hans Selma Pálsdóttir og Ari Jónsson. Ekkert þeirra hafði verslunarleyfi en Andrés kvað hafa átt að ganga frá því máli þegar umhægðist eftir kaupun.

Stefnda Elísabet mun hafa aðstoðað hina nýju kaupendur við verslunarreksturinn að einhverju marki eftir að salan hafði farið fram. Andrés fékk framlengda tvo víxla hjá stefnanda af þeim tólf sem að framan er getið.

Hinn 20. mars 1979 var kveðinn upp úrskurður í Skiptarétti Reykjavíkur um að bú Parsins hf. væri tekið til gjaldþrotaskipta að beiðni Gjaldheimtunnar í Reykjavík. Fyrr eða með bréf dags. 22. janúar 1979 hafði Fatagerðin Bót óskað eftir því við skiptaráðandann í Reykjavík að bú Parsins hf. yrði tekið til gjaldþrotaskipta.

Lagður hefur verið fram listi yfir lýstar kröfur í þrotabú Parsins hf. og eftir því sem best verður séð nema þær alls gkr. 33.238.861,00 með vöxtum og kostnaði. Meðal lýstra krafna eru þeir víxlar sem um ræðir í máli þessu. Um það bil helmingur kröfuhafa eru erlend fyrirtæki. Skuldir hlutafélags-

ins við sölua voru taldar nema kr. 21.240.003,00 eins og fyrr segir. Þá var upplýst við munnlegan flutning málsins að lýstar kröfur í þrotabúið, sem viðurkenndar voru við skiptin, hefðu numið á úrskurðardegi samtals ísl. kr. 238.738,95, auk d. kr. 2.003,81, s.kr. 548,96 og finnskra marka 4.058,05, auk vaxta og kostnaðar. Allar kröfur hefðu verið flokkaðar sem almennar kröfur og upp í þær höfðu greiðst kr. 38.042,30 eða 15,5053% af höfuðstól.

Stefnda Elísabet kvað Párið hf. hafa átt pantaðar vörur þegar sala félagsins fór fram, sem ekki hefði verið búið að leysa út og af því stafi munurinn á þeim skuldum sem fyrir hendi hafi verið þegar salan fór fram og lýstum kröfum í þrotabúið. Hlutafélagið hafi átt eignir fyrir skuldum þegar það var selt.

Við sölu hlutafélagsins var verðmæti vörubirgða talið nema kr. 19.117.157,00 en af hálfu kaupenda og seljenda höfðu vörubirgðirnar tvívegis verið taldar með nokkru millibili. Mat á verðmæti vörubirgðanna mun hafa verið framkvæmt þannig að frá söluverði þeirra voru dregin 25% sem mun hafa verið áætluð smásöluálagning svo og var fjárhæð söluskatts dregin frá. Viðskiptavild félagsins er metin á kr. 885.971,00.

Sveinn Jónsson kvaðst hafa fært upp bókhald verslunarinnar miðað við 3. desember og mun það nú í vörslum Skiptaréttar Reykjavíkur. Hins vegar segist Andrés Guðbjartsson aldrei hafa fengið bókhaldið svo upp fært í hendur.

Andrés kvað þá kaupendurna ekki hafa spurst fyrir um það hvaða vörur verslunin hafði í pöntun þegar kaupin fóru fram nema einungis um þær vörur sem pantaðar hefðu verið sérstaklega fyrir jólin. Stefnda Elísabet hefði ekki upplýst hvaða vörur hefðu verið pantaðar en boðist til þess að aðstoða þá kaupendurna við að leysa þær út, segja til um það hvaða vörur væri heppilegast að leysa fyrst út og fylla út tollskýrslur og annað þess háttar. Stefnda Elísabet hefði einu sinni hjálpað þeim til þess að leysa út vörur en ekki oftár. Hins vegar muni hún ekki hafa neitað því að veita aðstoð. Stefnda Elísabet hefði tjáð sér að allt væri í lagi með áframhaldandi leigu húsnæðisins. Hann hefði rætt við eiganda þess og þá hafi hann tjáð sér að komið væri að þeim tíma að greiða þyrfti kr. 2.000.000.- í húsaleigu fyrirfram. Þessar upplýsingar hefðu gert það að verkum að þau hefðu ákveðið að hætta rekstrinum. Andrés sagði að sig rámaði í að einhverjar skuldir hefðu komið í ljós hjá Parinu hf. eftir að kaupin fóru fram, en gat ekki sagt nánar til um það. Hann kvaðst minnst þess að um það hafi verið talað að aukið fjármagn þyrfti að leggja í verslunarreksturinn en þau kaupendurnir hefðu skilið það svo að laga þyrfti húsnæði verslunarinnar. Hann kvaðst minnst þess að hafa sagt stefndu Elísabetu að þau kaupendurnir hefðu fjármagn til að leggja í verslunarreksturinn.

Andrés sagði að svo hefði verið komið að bæði hann og aðrir hefðu átt inni laun hjá fyrirtækinu og ekki séð fram á að hægt væri að greiða þau. Þau (sic) hefðu því brugðið á það ráð að taka vörur upp í laun og selja þær úti á landi. Þessar vörur hefðu selst fyrir rétt um kr. 1.800.000,00, en kostnaður við sölu hafi numið kr. 600.000,00. Hann hefði séð um þessa sölu ásamt þrem systur sínum. Þetta hefði verið gert í samráði við aðra hluthafa í félaginu eða a.m.k. hefðu þeir ekki gert athugasemdir við þetta.

Af hálfu stefnanda er á það bent að ekki liggi fyrir í málinu upplýsingar um fjárhagsstöðu Parsins hf. utan tvö síðustu árin áður en félagið var selt.

Þær kröfur, sem gerðar hafi verið í þrotabú félagsins, hafi verið miklar miðað við rekstur félagsins og sýni að staða þess hafi verið slæm þegar það var selt. Við sölu hafi eignir félagsins verið gróflega oftaldar, höfuðstóll hafi verið neikvæður umfram hlutafé og varasjóð.

Stefndu sem stjórnarmönnum í félaginu hafi borið skylda til samkvæmt 1. gr. gjaldþrotaskiptalaganna nr. 25/1929, sem þá hafi verið í gildi, að gefa félagið upp til gjaldþrotaskipta löngu áður en sala þess fór fram, en höfuðstóll félagsins hafi verið neikvæður eins og fyrr segi. Hefði lögunum verið fylgt að þessu leyti hefði ekki komið til viðskiptanna við stefnanda. Þetta brot stefndu sé í beinum tengslum við tjón stefnanda.

Þá hafi stefndu brotið ákvæði hlutafélagalaganna nr. 77/1921 með því að vanrækja að halda stjórnarfundum og aðalfundi í félaginu. Þetta sýni skýrsla stefnda Hermanns Ragnars fyrir dóminum en henni hafi ekki verið hnekk.

Stefndu hafi einnig brotið 5. gr. sbr. 1. og 2. gr. bókhaldslaganna nr. 51/1968 en það sýni skýrsla Þorvalds Ásgeirssonar fyrir dóminum. Bókhald félagsins hafi ekki verið uppfært og því hafi ekki verið hægt að kanna það fullkomlega. Þessu hafi ekki verið hnekk.

Þá hafi félagið starfað án þess að hafa verslunarleyfi.

Samkvæmt framansögðu þá liggi fyrir fjögur lögbrot hinna stefndu stjórnarmanna í Parinu hf. og eigi þeir að svara til saka fyrir þau með því að greiða stefnanda skaðabætur.

Stefndu séu skráðir stjórnarmenn í Parinu hf. til 16. febrúar 1979 og beri því ábyrgð á starfsemi félagsins til þess tíma. Andrés Guðbjartsson hafi framlengt tvo víxla í óformlegu umboði stjórnarinnar.

Tjón stefnanda sé því upphæð þeirra víxla sem ekki hafi fengist greiddir og samkvæmt framlögðum skjölum sé upphæð þeirra hin sama og reikninganna sem víxlarnir voru samþykktir fyrir, en reikningarnir hafi verið samþykktir af stefndu Elísabetu.

Bótakrafa stefnanda byggist á almennu skaðabótareglunni. Ólögsmætt athæfi stefndu hafi verið leitt í ljós. Aðferð stefndu við sölu félagsins hafi

verið gróft gáleysi ef ekki beinn ásetningur að valda stefnanda tjóni, en skuldir félagsins hafi reynst mun meiri en gert hafi verið ráð fyrir þegar félagið var selt. Skilyrði almennu skaðabótareglunnar séu því fyrir hendi í þessu máli og beri að dæma stefndu til að greiða skaðabæturnar.

Þá séu stefndu einnig skaðabótaskyldir gagnvart stefnanda samkvæmt 132. gr. laga nr. 32/1978 um hlutafélög.

Af hálfu stefndu Elísabetar er á það bent að salan á Parinu hf. hafi verið sala á hlutabréfum í félaginu en ekki á eignum þess sem slíkum og því hafi söluverðið fyrst og fremst miðast við verðmæti hlutabréfanna. Félagið hafi verið í fullum rekstri þegar það var selt og ekki í neinum vanskilum á þeim tíma né fyrr. Það hafi orðið greiðsludráttur á þeim kröfum sem stefnandi hafi átt á hendur félaginu eftir að salan fór fram og nýir eigendur samið um framlengingu tveggja víxla. Síðan hafi orðið greiðslufall á víxlunum og þeir farið í vanskil.

Stefnandi hafi ekki sýnt fram á hvert raunverulegt tjón hans hafi orðið. Hann hafi leyst til sín vörur sem Parið hf. hafi pantað frá útlöndum og lagt síðan á þær. Hið raunverulega tjón hans sé einungis það vöruverð sem hann hafi greitt en ekki sú álagning sem hann hafi orðið af.

Skaðabótamál stefnanda við stefndu sé einvörðungu byggt á almennu skaðabótareglunni, en 132. gr. hlutafélagalaganna eigi hér ekki við.

Stefnandi hafi í engu sýnt fram á þá háttsemi stefndu Elísabetar sem leitt gæti til skaðabótaskyldu hennar né annarra stefndu í málinu. Félagið hafi átt ríflega fyrir skuldum þegar sala þess fór fram. Búið hafi verið að samþykkja umkrafa víxla á þeim tíma og engu hefði breytt þótt félagið hefði verið gefið upp til gjaldþrotaskipta sem engin ástæða né heimild hafi verið til að gera.

Engin krafa sé gerð um það í hlutafélagalögunum að haldnir séu aðalfundir eða stjórnarfundir í hlutafélögum, en það hafi verið gert í Parinu hf. Það sé fyrst og fremst mál hluthafa og stjórnar hlutafélags hvernig þessum málum sé háttað, en ekki þeirra sem utan félagsins standi. Það hafi engin áhrif haft gagnvart stefnanda hvernig þessum fundum var háttað hjá Parinu hf., það hafi ekki verið forsenda hans fyrir viðskiptunum við félagið heldur góð reynsla hans af þeim. Reikningar og bækur félagsins hafi verið vel færðar og á bókhaldsskrifstofu. Vandað hafi verið til samningsgerðar þegar félagið var selt og lögmenn hafi verið með báðum aðilum í ráðum. Að visu hafi bókhaldsleg staða félagsins verið veik í árslok 1978 en þess beri að gæta að bæði vörubirgðir og viðskiptavild hafi verið lágt metin. Allir reikningar hefðu verið afhentir undir rekstri málsins hefði þess verið óskað.

Félagið hafi haft bæði verslunar- og heildsöluleyfi.

Stefnandi hafi ekki sýnt fram á samband á milli þess sem hann kalli lög-

brot hjá stefndu og tjóns síns. Stefnandi hafi ekkert haft að athuga við samningssamband aðila málsins og ekki byggi hann á neinu samningsrofi gagnvart sér.

Samþykktar kröfur í þrotabúi félagsins hafi verið mun lægri en þær kröfur sem lýst var í búið.

Stefndu hafi ekki sýnt af sér ólögmæta háttsemi gagnvart stefnanda og þaðan af síður saknæma. Ólögmætt athæfi og saknæmi verði að beinast gegn þeim sem telji sig verða fyrir tjóni. Stefndu hafi enga ástæðu haft til að ætla að sala félagsins ylli stefnanda tjóni.

Stefndu hefðu ekki getað farið með stjórn hlutafélagsins eftir þann fund þar sem ákveðið var að selja félagið, það hefði verið lögbrot.

Af hálfu stefndu Hennýjar og Hermanns Ragnars var byggt á sömu máls-ástæðum og af hálfu stefndu Elísabetar. Sérstaklega var á það bent af þeirra hálfu að stefnandi hefði tekið upp viðskipti við hina nýju eigendur félagsins og framlengt tvo víxla fyrir þá. Með þessum hætti hafi hann lagt mat á hina nýju eigendur.

Þá var á það bent að ekkert hafi verið upplýst um það af hálfu stefnanda hvert raunverulegt tjón hans hafi verið, því að hann hafi enga grein gert fyrir þeim viðskiptum sem hann hafi átt við félagið, en samningsaðili stefnanda hjá félaginu hafi alfarið verið stefnda Elísabet. Stefnandi hafi viðurkennt að hafa ekki komið nálægt pöntun þeirrar vöru sem greitt hafi verið fyrir með víxlunum og þarna hafi verið um harla óeðlileg viðskipti að ræða.

Aðalfundur félagsins árið 1978 hafi verið lögmætur í alla staði.

Ekkert óeðlilegt misræmi hafi verið á milli eigna og skulda félagsins þegar það var selt.

Einn af hluthöfum í félaginu, Sveinn Jónsson, hafi haft verslunarleyfi og hafi félagið starfað á grundvelli þess.

Niðurstaða dómsins:

Víxla þá, sem stefnandi byggir kröfur sínar á tölulega, samþykkti Párið hf. en ekki stefndu persónulega.

Kunnugt er að stjórnarmenn í hlutafélagi geta orðið persónulega ábyrgir fyrir skuldum hlutafélaga ef ákveðin skilyrði eru fyrir hendi, ef háttsemi þeirra er slík að hún felli á þá persónulega ábyrgð. Stefndu eru þó ekki í máli þessu krafín um greiðslu skuldar hlutafélagsins við stefnanda heldur til greiðslu bóta fyrir tjón sem stefnandi segir nema sömu fjárhæð og víxlar þeir sem ógreiddir eru. Mál þetta er því rekið sem skaðabótamál gegn stefndu á þeim grundvelli að þau hafi sýnt af sér saknæma og ólögmæta háttsemi sem leitt hafi til tjóns stefnanda og byggir stefnandi kröfur sínar bæði á almennu skaðabótareglunni og 132. gr. laga nr. 32/1978.

Að framan er lýst í hverju stefnandi telur ólögmætar athafnir eða athafnaleysi stefndu hafa verið fólgið.

Almennu skaðabótaregluna verður að skilja svo að hin ólögmæta athöfn eða athafnaleysi verði að hafa í för með sér hættu sem máli skiptir fyrir lögverndaða hagsmuni tjónþola, sem eru hluti þeirra atvika er til tjónsins leiddu.

Ekki verður séð að neinu verulegu hafi skipt fyrir þá hagsmuni stefnanda sem um ræðir í þessu máli, þ.e. að fá skuldir sínar greiddar, hvernig háttað var fundahöldum í hlutafélaginu, hvort verslun félagsins var rekin með verslunarleyfi þess eða verslunarleyfi eins hluthafa eða hvort bókhald félagsins var fært samkvæmt ítrustu ákvæðum bókhaldslaga. Verður því ekki talið að framangreindar athafnir eða athafnaleysi stefndu sé ólögmætt gagnvart hagsmunum stefnanda.

Nánari athugunar þarf við sú staðhæfing stefnanda að stefndu hafi borið skylda til samkvæmt 1. gr. gjaldþrotaskiptalaganna nr. 25/1929 að gefa félagið upp til gjaldþrotaskipta áður en sala þess fór fram en stefnandi telur að þá hefði ekki komið til þeirra lánsviðskipta sem eru upphaf þessa máls.

Af þeim gögnum, sem fyrir liggja í málinu og stefnandi byggir kröfur sínar á, verður ekki talið að stefnandi hafi leitt í ljós að birgðamat, markaðshorfur eða fjárhagsstaða Parsins hf. yfirleitt hafi verið þannig að stefndu hafi borið að láta taka félagið til gjaldþrotaskipta. Þessari máls-ástæðu stefnanda er því hafnað.

Ekki verður talið að leiddur hafi verið í ljós af hálfu stefnanda neinn sá ásetningur eða gáleysi stefndu við sölu hlutafélagsins Parsins hf. sem talist getur saknæmt gagnvart stefnanda.

Samkvæmt framansögðu skortir skilyrði til þess að dæma stefndu til að greiða stefnanda skaðabætur og verða þau því sýknuð af kröfum hans.

Málskostnaður, sem stefnandi greiði stefndu, þykir hæfilega ákveðinn þannig: Stefnandi greiði stefndu Elísabetu kr. 18.000,00, stefndu Hennýju kr. 9.000,00 og stefnda Hermanni kr. 9.000,00.

Dóm þennan kváðu upp Friðgeir Björnsson, borgardómari og meðdómendurnir Atli Hauksson, endurskoðandi og Garðar Valdimarsson, endurskoðandi.

D ó m s o r ð:

Stefndu, Elísabet Guðmundsdóttir, Henný Hermannsdóttir og Hermann Ragnar Stefánsson, skulu vera sýkn af kröfum stefnanda, Björgvins P. Jónssonar í máli þessu. Stefnandi greiði í málskostnað stefndu, Elísabetu kr. 18.000,00, stefndu Hennýju kr. 9.000,00 og stefnda Hermanni Ragnari kr. 9.000,00.